

DRUGO POSVETOVANJE JUGOSLOVANSKIH ETNOLOGOV V BANJA LUKI

Tončica Urbas

Drugo posvetovanje jugoslovanskih etnologov, ki ga je priredilo Etnološko društvo Jugoslavije, je bilo kakor lanskoletno, povezano z letnim občnim zborom društva. Bilo je od 15. do 17. junija 1959 v Banja Luki. Prav za dneve posvetovanja je izšla 2. številka 1. letnika Biltena, ki je začasno glasilo društva in ki je močno olajšal delo posvetovanja in posebej potek občnega zbora. V njem so bila namreč objavljena letna poročila, tako da udeležencem zbora ni bilo treba zapravljati časa s poslušanjem posameznih poročil, ampak so mogli neposredno preiti k diskusiji. V njej so se omejili predvsem na dvoje važnejših vprašanj. Prvo je bilo vprašanje kritja materialnih stroškov za redno izhajanje strokovnega glasila Etnološkega društva Jugoslavije, v katerem bi imeli možnost za znanstvene objave zlasti mlajši člani društva, medtem ko se je drugo vprašanje nanašalo na združitev Etnološkega društva Jugoslavije z Zvezo folkloristov in na razmerje med obema ustanovama.

Delovni program posvetovanja, ki je sledilo občnemu zboru, je bil manj obsežen kakor lanski v Osijeku, bil pa je vsebinsko, tako si upamo trditi, pestrejši in nekam bolj izbran. Vseboval je skupno pet referatov. Prva dva sta se nanašala na etnologijo in medicino ter etnologijo in farmacijo. Prvi referent dr. Miodrag Dragić, direktor Inštituta za zdravstveno prosvetljevanje v Beogradu, je zajel številna poglavja ljudske medicine, ki so prešla v moderno medicinsko znanost, drugi referent, profesor farmacevtske fakultete iz Beograda, dr. Jovan Tucakov, pa je obširno govoril o odnosih med etnologijo in farmacijo. Tudi ta referat je obravnaval predvsem delež ljudske medicine in farmakologije v moderni zdravstveni in zdravilski znanosti. Pri tem je poudaril potrebo po sodelovanju poklicnih etnologov pri današnjem zdravstvenem prosvetljevanju ljudi. Slednje je posebno nujna naloga v naših južnih republikah, to pa spričo naglih sprememb, ki jih v osebne življenju povzročča vse hitrejša industrializacija podeželskih naselij. Iz teh vzrokov so nastali v teh republikah posebni centri za zdravstveno prosvetljevanje, nekateri teh, n. pr. skopski, pa že tudi snujejo lastne muzeje. Oba referata sta nakazala, da se tudi etnologija v zadnjih letih razvija kakor ostale discipline znanosti v praktično smer, in da bi se številni diplomirani etnologi lahko bolj kakor doslej vključili v delo v številnih izvenmuzejskih ustanovah. Nekaj takih osamljenih primerov je bilo doslej le v Beogradu, kjer ima Center za zdravstveno prosvetljevanje že nastavljene diplomirane etnologue, le-ti pa uspešno opravljajo svoje delo na področju ljudskega prosvetljevanja.

Tretji referat kustodinje Vojnega muzeja v Beogradu, Đurđice Petrović, je govoril o razvoju orožarske obrti v Bosni po prihodu Turkov. Zanimiv je bil zlasti za udeležence, ki so prišli izven Bosne, pa jim to poglavje ni bilo posebno znano, posebej pa tudi za tiste, ki se ukvarjajo z zgodovino orožja in orožarske obrti. Referat je dobro pojasnil izvor posameznih oblik strelnega orožja in opreme, ki se je udomačila v omenjeni pokrajini, mimo tega pa je tudi nakazal, kako in kdaj se je ta obrt razširila v Bosno.

Cetrti referat je bil namenjen etnološkemu filmu. Pripravil ga je univ. prof. dr. Branko Rusić iz Skopja. Referat je bil prej statistično podajanje informacij o tem, kaj imamo danes v jugoslovanski etnografski filмотeki, kakor pa navajanje nalog, ki bi jih morali opraviti jugoslovanski etnologi pri pripravljanju scenarijev za etnološke filme in pri njih uspešni realizaciji. To predvsem so udeleženci tudi pričakovali. Predavanju je sledilo predvajanje ozkotračnih filmov, ki jih je pred zadnjo vojno lastnoročno posnel prof. Milovan Gavazzi (Zvončari — kurentom podobne maske, ki so se ohranile v Kastavščini v Hrvaškem Primorju; pogreb na saneh v Zorkovcu pri Karlovcu; kuhanje mleka z

uporabo razbeljenega kamenja in izdelovanje bakel na lončarskem vretenu — oba pojava iz severne Dalmacije in roba Like!).

V enem prostih popoldnevov je pripravljani odbor organiziral skupni ogled muzeja in mestnih znamenitosti v Banja Luki. Za uvod v pregledovanje etnografskih zbirk Narodnega muzeja je pripravil krajše predavanje kustos tega muzeja Mirko Draškić. Predavanje se je glasilo: »Etnični lik severozahodne Bosne.« V njem se je predavatelj omejil izključno na etnične probleme Bosenske krajine in pri tem podal najprej ožjo in širšo definicijo te pokrajine. Omenil je nekaj doslej veljavnih tez ki objasnjujejo izvor in poznejša premikanja prebivalstva tega, antropogeografsko res zanimivega območja. Ugotovil pa je, da si te teze in etnografsko predmetno gradivo, ki je bodisi že zbrano v banjaluškem muzeju ali pa je bilo proučevano zadnja leta na terenu, precej nasprotujejo. Tudi terminologija nekaterih objektov, posebej n. pr. noš, govori o metanastatičnih gibanjih v Bosenski krajini drugače, kakor so o tem doslej trdili antropogeografi ali zgodovinarji. Vse to pa narekuje potrebo po nadaljnjem temeljitom raziskovanju te pokrajine. V bližnji prihodnosti bi bilo treba vsekakor obdelati nekatera izbrana poglavja, kakor n. pr. odnos med srbskim in hrvatskim prebivalstvom Bosenske krajine, pa njihov prvobitni izvor, in še posebej problem medsebojnega posredovanja kulturnih dobrin.

Zadnji dan posvetovanja je bila strokovna ekskurzija v del Bosne: Banja Luka—Seher Banja; kanjon Vrbasa, Krupa na Vrbasu—Jajce—Vrčar Vakuf—Banja Luka. Udeleženci so si mimo številnih prirodnih lepote in znamenitosti ogledali v Krupi na Vrbasu kmečke mline na vodoravna kolesa in skupino enakih mlinov na slapovih pred Jajcem, kjer so se zadržali nekaj časa v prijetnem pogovoru z domačimi. V Jajcu so nato obiskali še spominski muzej II. zasedanja AVNOJ in si ogledali druge mestne znamenitosti, kakor je sejem, urbanistično podobo mesta in ostanke trdnjave Hrvoja Vukčića s katakombami. Nazaj grede so se ustavili v Vrčar Vakufu. Tu se jim je nudilo dovolj za ogled! Obiskali so spominski muzej zgodovinske konference za BiH v letu 1943, nato pa še delo domačih kovačev. V kraju je namreč ohranjena primitivna kovaška obrt, kakor je n. pr. v Sloveniji v Kamni gorici, in končno mutapdzije, to je izdelovalce pokrival za konje. Izdelujejo jih na prav preprost način iz kozje volne. Po uničenju koz v zadnjih letih si pomagajo spričo pomanjkanja kozje dlake z ženskimi lasmi, ki jih na veliko kupujejo v večjih mestnih središčih od tamkajšnjih frizerjev. Ogled vasi Zmijanje, ki je bil prvotno v programu, je žal odpadel, ker avtobusi ne bi bili zmogli vožnje po slabi, od dežja razmočeni cesti.

Résumé

LA DEUXIÈME CONFÉRENCE DES ETHNOLOGUES YOUGOSLAVES A BANJA LUKA

Du 15 au 17 juin 1959, la deuxième conférence des ethnologues yougoslaves a eu lieu à Banja Luka en Bosnie; elle a été organisée par la Société d'ethnologie de Yougoslavie. Au programme figuraient cinq communications qui traitaient les rapports de l'ethnologie avec la médecine et la pharmacologie, puis le développement de l'armurerie artisanale en Bosnie, s'étant diffusée, après l'invasion turque, du Sud-Est vers le Nord-Ouest, et la question du film ethnologique yougoslave. A titre d'introduction à la visite des collections du département ethnographique du Musée National de Banja Luka, le conservateur du Musée Mirko Draškić fit une brève communication sur la physiognomie ethnique de la Bosenska krajina (Marche Bosniaque) dont le centre est Banja Luka. — Dans une excursion d'un jour, les participants rendirent visite à une partie très intéressante de la Bosnie, aux environs de Jajce, et y firent connaissance des particularités ethnographiques de cette région.